

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма навчального предмета
«Українська мова для класів з навчанням угорською мовою»
10-12 класи. Основний рівень»
для закладів загальної середньої освіти

Автори: Гнаткович Т.Д., Шумицька Г.В., Лукач А.Ю., Борисова Є.Е.

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 20 листопада 2025 року № 1529)

Вступна частина

З огляду на продовження та посилення реформи «Нової української школи» на рівні профільної середньої освіти опанування української мови для 10-12 класів з навчанням угорською мовою закладів загальної середньої освіти посідає особливе місце: необхідність подальшого вдосконалення вмінь і навичок володіння державною мовою на основі здобутих раніше і нових знань у першому циклі – профільно-адаптаційному (10-й рік навчання) та в другому циклі – профільному (11-12-й роки навчання).

Модельну навчальну програму «Українська мова для класів з навчанням угорською мовою» 10-12 класи. Основний рівень» для закладів загальної середньої освіти (далі - Програма) розроблено на основі Державного стандарту профільної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851), Типової освітньої програми для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти за академічним спрямуванням (наказ Міністерства освіти і науки України від 26 травня № 765) та відповідно до «Концептуальних засад реформування середньої школи «Нова українська школа» (2016 р.), Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти.

Здобуття профільної середньої освіти спрямовано на формування й розвиток *ключових і предметних компетентностей* особистості, оскільки саме компетентність вважається передумовою успішної самореалізації випускника в суспільстві.

Загальноприйнято, що до ключових компетентностей належить навчання впродовж життя, вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційність, екологічна, інформаційно-комунікаційна, культурна, громадянські та соціальні компетентності, підприємливість і фінансова грамотність, а до предметних – комунікативна компетентність.

Отже, ключові (загальноосвітні) компетентності – це здатності, яких потребує кожен учень як суб'єкт освітнього процесу для самовизначення, загального розвитку й самореалізації. Відповідно до цього в програмі враховано зміст усіх ключових компетентностей, зокрема вільне володіння державною мовою, що передбачає такі вміння: здійснювати комунікацію в усній і письмовій формі; здобувати та опрацьовувати інформацію з різних (друкованих і цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел, критично осмислювати її та використовувати для комунікації для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільно-державних (національних) цінностей України; усвідомлювати цінність української мови як обов'язкового засобу спілкування на всій території України, використовувати мовні засоби для досягнення особистих і суспільних цілей у життєвих і навчальних ситуаціях, творчого самовираження.

Наскрізними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: читати з розумінням; висловлювати власну думку в усній і письмовій формі; критично і системно мислити; логічно обґрунтовувати позицію; діяти творчо; виявляти ініціативу; конструктивно керувати емоціями; оцінювати ризики; приймати рішення; розв'язувати проблеми; співпрацювати з іншими особами.

Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти та Державного стандарту профільної середньої освіти основною метою української мови для 10 – 12 класів з навчанням угорською мовою закладів загальної середньої освіти є

- розвиток особистості здобувачів освіти шляхом утвердження в них української національної та громадянської ідентичності та формування компетентностей, необхідних для їх життєвої стійкості, самостійності, відповідальності, комунікації та взаємодії з іншими особами, соціалізації, активної громадянської позиції на основі поваги до прав людини, виховання національно свідомої, духовно багатогої особистості;

- патріотизму, поваги до державних символів, державної мови, суспільно-державних (національних) цінностей України, розуміння їх важливості для становлення держави;

- досягнення належного рівня володіння державною мовою всіма учнями; формування їхньої комунікативної компетентності; виховання молодого покоління, яке вміє формувати й обстоювати власну думку; прагне самонавчатися та самовдосконалюватися впродовж життя; готова до свідомого життєвого вибору й самореалізації, підприємливості, трудової діяльності;

- дотримання принципів гендерної рівності; виховання у здобувачів освіти самоповаги і поваги до інших, відповідального ставлення до довкілля, що базується на науковому світогляді та принципах сталого розвитку.

Відповідно до поставленої мети головними завданнями навчання української мови в класах з навчанням угорською мовою закладів загальної середньої освіти є:

- виховання стійкої мотивації й свідомого прагнення до вивчення української мови;
- формування в здобувачів освіти компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування, дотримання норм українського етикету;

- узагальнення здобутих знань, закріплення лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних і правописних умінь і навичок; здатності учня до аналізу й оцінки мовних явищ і фактів;

- збагачення духовного світу здобувачів освіти, формування їх світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів;

- удосконалення умінь орієнтуватися в україномовній інформації, застосовувати на практиці одержані відомості;

- розвиток умінь вільно спілкуватися в різних сферах та ситуаціях мовлення;

- узагальнення й поглиблення знань учнів про мовлення та мову як суспільні явища;
- удосконалення навичок самостійної навчальної діяльності, розвиток інтелектуальних творчих здібностей учнів.

У Програмі закладено пропонований зміст навчання української мови як державної, достатній для подальшого розвитку предметних і ключових компетентностей, які базуються на комбінації пізнання, навчання, уміння та практичних навичок для активації усіх видів діяльності.

Отже, вивчення в такий спосіб української мови забезпечуватиме учнів можливістю оволодіти уміннями аналізувати, зіставляти, класифікувати мовні факти та явища, оцінювати їх з точки зору нормативності та відповідно до ситуації спілкування; використовувати здобуті знання в особистісному мовленнєвому спілкуванні.

Програма ґрунтується на таких принципах:

- практична спрямованість та комунікативна орієнтація навчання;
- взаємозв'язок у розв'язанні комунікативних, освітніх і виховних завдань;
- взаємопов'язаний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності;
- відбір й організація навчального матеріалу відповідно до вимог мовознавства з урахуванням специфіки володіння українською та рідною мовами учнями загальноосвітніх навчальних закладів з угорською мовою навчання;
- наступність між основною та старшою ланками, а також між класами в старшій школі.

Програма базується на компетентнісному, особистісно орієнтованому, комунікативно-діяльнісному й соціокультурному підходах до комунікативного розвитку здобувачів освіти. Ці підходи реалізуються в процесі цілеспрямованого формування й удосконалення всіх основних складників пізнавально-творчої мовленнєвої діяльності – *мотиваційного, змістово-орієнтаційного, процесуального, результативно-рефлексивного*.

Результатом такого процесу є формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості, яка має сформуватися в процесі навчання й містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності та особистісні поведінкові моделі. Визначальною ознакою цього підходу є зміщення акцентів на готовність учня *застосовувати здобуті знання й набуті вміння й навички для розв'язання проблем, що виникають у реальному житті*.

10 клас

(70 годин, 2 год./тиждень, 3 години на розсуд учителя)

УВАГА! Пропоновані види роботи, як і пропоновані теми висловлень, учитель може замінити відповідно до потреб та інтересів конкретного класу.

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Пропоновані види навчальної діяльності
Модуль 1. Мова – скарбниця духовності народу		
<ul style="list-style-type: none">розуміє роль української та угорської мови у формуванні і збереженні духовності народу [10 УМД 4.1.2];знає, що таке мовне спілкування, усне та писемне мовлення; види мовленнєвої діяльності; основні відомості про текст; стилі мови і типи мовлення [10 УМД 1.4.4]; [10 УМД 2.1.1];здійснює всі види мовленнєвої діяльності [10УМД 1.4.1], [10 УМД 1.6.1]; [10 УМД 3.1.5];виразно читає тексти різних стилів мови, типів, жанрів мовлення [10 УМД 2.1.1];сприймає тексти відповідно до особливостей національної культури та епохи [10 УМД 2.1.3], [10 УМД 2.2.4];розрізняє жанри, типи мовлення, стилі мови на основі прослуханого [10 УМД 4.1.1];	<p>ВСТУП (2) Українська мова – основа формування і збереження духовності українського народу. Національна самобутність української мови, її багатство і краса. Функції української мови в суспільстві.</p> <p>Текст, його ознаки: інформаційність, будова, системність, зв'язність, цілісність, жанрова і стильова належність. Аналіз текстів, спільних за темою, але різних за жанрами, стилями та типами мовлення</p>	<p>Усно взаємодіє Обговорення та обґрунтування актуальності теми уроку на основі почутого / прочитаного / переглянутого. Дотримання вимог культури мовлення (змістовність, логічна послідовність, правильність, виразність, точність, доречність, багатство мовних засобів та ін.).</p> <p>Працює з текстом Розкриття значення прослуханих та прочитаних прислів'їв, афоризмів, влучних висловів про роль мови в житті людини, у формуванні та збереженні духовності.</p> <p>Письмово взаємодіє Записування речень, висловлень.</p>

- уміє здобувати знання, оперувати ними, застосовувати їх на практиці [10УМД 1.2.3], [10УМД 1.4.2], [10УМД 1.4.6]; [10УМД 1.7.1];
- фіксує в письмовій формі власні міркування або інформацію з різних джерел, зважаючи на адресата [10 УМД 3.1.1];
- дотримується вимог до писемного мовлення, удосконалює написане [10УМД 3.1.2], [10 УМД 3.1.5], [10 УМД 3.3.2];
- слухає інформацію з різних джерел на відому і нову тематику, подану у вільному темпі, тексти [10 УМД 1.1.1];
- бере активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії відповідно до мети і ситуації спілкування [10 УМД 1.1.2];
- фіксує почуте повідомлення для оптимізації запам'ятовування, розуміння і подальшого використання почутого [10 УМД 1.2.2];
- аналізує і враховує різні емоційні реакції (свої та інших осіб) для ефективного спілкування [10 УМД 1.8.1];
- дотримується засад академічної доброчесності, зокрема норм авторського

Застосування прийомів виразного читання текстів різних стилів мови, типів, жанрів мовлення.

Досліджує мовлення

Поглиблення відомостей про спілкування і мовлення, вдосконалення комунікативно-мовленнєвих умінь учнів. Застосування прийомів критичного мислення для розрізнення жанрів, типів мовлення, стилів мови.

права, під час створення власних текстів [10 УМД 3.1.3].		
Модуль 2. Краса та багатство рідного краю		
<ul style="list-style-type: none"> • знає, що вивчають фонетика й орфоєпія, графіка й орфографія; групи звуків, алфавіт, співвідношення звуків і букв; вивчені орфоєпічні та орфографічні правила [10 УМД 4.1.1]; • правильно наголошує слова [10 УМД 4.2.1]; • розрізняє в словах ненаголошені й наголошені голосні, правильно вимовляє і позначає їх на письмі [10 УМД 4.1.1]; • перевіряє написання слів відповідно до правил та орфографічного словника [10 УМД 3.3.1]; • ділить слово на склади, визначає звукове значення букв у слові [10 УМД 4.2.1]; • пояснює правила переносу слів [10 УМД 4.2.1]; • використовує орфоєпічний словник із метою правильної вимови та написання потрібних слів [10 УМД 2.5.2]; • розрізняє звучання і написання слів з приголосними, що чергуються, правильно живляє їх у мовленні [10 УМД 3.3.1]; 	<p style="text-align: center;">Поглиблення й систематизація найважливіших відомостей з фонетики та орфографії (14)</p> <p>Фонетичні й орфоєпічні норми. Стилiстичні засоби фонетики. Правильна вимова наголошених та ненаголошених голосних (зокрема, [e], [и]) і приголосних та позначення їх на письмі. Звукове значення букв я, ю, є, ї та щ.</p> <p>Склад. Наголос. Правильне наголошування слів в українській мові. Основні правила вимови приголосних звуків Наголос. Основні правила наголошування слів. Нормативний наголос. Варіантне наголошування слів в українській мові. Словорозрізнявальний наголос.</p>	<p>Усно взаємодіє</p> <p>Формулювання запитань до почутого / прочитаного / переглянутого (індивідуально, в парах, групах). Правильне інтонування прочитаних чи складених речень. Усний переказ тексту художнього стилю Складання діалогів, розповідей із певним визначеним набором слів. Аудіювання текстів із вивченими орфограмами. Усний твір за поданим початком. Складання текстів-досліджень про відомих людей, які народилися, живуть чи працюють у громаді.</p> <p>Робота з текстом</p> <p>Робота із деформованим текстом. Уведення в текст слів із чергуванням приголосних та голосних звуків, м'якими приголосними, апострофом, м'яким знаком та іншими орфограмами. Виразне читання текстів різних стилів мови, типів, жанрів мовлення; переказ почутого і прочитаного.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • сприймає тексти відповідно до особливостей національної культури та епохи [10 УМД 2.1.3]; • правильно вимовляє і пише слова з пом'якшеними та м'якими приголосними, а також використовує подібні слова у мовленні [10 УМД 3.3.1]; • правильно вимовляє і пише слова з апострофом, а також використовує подібні слова у мовленні [10 УМД 3.3.2]; • правильно пише і вимовляє слова з найбільш поширеними фонетичними явищами (уподібненням, спрощенням, подовженням та подвоєнням приголосних) [10 УМД 3.3.1]; • грамотно пише слова іншомовного походження за правилом «дев'ятки» [10 УМД 3.3.2]; • правильно передає фонетичні особливості вимови та дотримується орфографічних норм при написанні угорських власних назв українською мовою [10 УМД 3.1.4]; • правильно пише географічні назви іншомовного походження, знає відмінності їх написання угорською та українською мовами [10 УМД 3.1.4]; 	<p>Форморозрізнявальний наголос. Діалектний наголос. Складні випадки наголошування слів. Орфоепічні словники і словники наголосів.</p> <p>Основні випадки чергування голосних та приголосних звуків.</p> <p>Орфографія. Правописні норми. Найскладніші випадки порушення орфографічних норм. Позначення м'якості приголосних на письмі. Правила вживання м'якого знака.</p> <p>Правила вживання апострофа. Правильна вимова та написання слів з апострофом. Фонетичні явища української мови (уподібнення, спрощення, подовження та подвоєння приголосних).</p> <p>Написання слів іншомовного походження (поглиблення вивченого). Передача угорських</p>	<p>Читання мовчки тексту, самостійно обраного чи запропонованого вчителем. Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Складання словосполучень та речень зі словами на вивчені орфограми.</p> <p>Складання словосполучень та речень зі словами іншомовного походження, зокрема з власними та географічними назвами.</p> <p>Складання відгуку у блог чи сайт з рекламою/ антирекламою певної країни, яку учень/учениця пропонують відвідати чи не відвідати(використовуючи власні назви іншомовного походження).</p> <p>Досліджує мовлення Візуалізація почутого / прочитаного / переглянутого з орфографії та орфоепії різними способами (індивідуально, у парах, групах), зокрема із застосуванням цифрових ресурсів.</p> <p>Виконання завдань, що передбачають роботу зі словниками: наголосів,</p>
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • користується словником іншомовних слів [10 УМД 2.5.2]; • знаходить і виправляє орфографічні помилки на вивчені правила [10 УМД 3.3.1]; • виразно читає тексти різних стилів мови, типів, жанрів мовлення та переказує почуте і прочитане (усно і письмово) [10 УМД 1.2.1], [10УМД 1.4.6], [10УМД 2.1.1]; • застосовує знання правил орфографії й орфоєпії для вдосконалення власного мовлення [10 УМД 3.1.4]; • слухає інформацію з різних джерел на відому і нову тематику, подану у вільному темпі, тексти [10 УМД 1.1.1]; • бере активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії відповідно до мети і ситуації спілкування [10УМД1.1.2]; [10УМД1.7.1]; • дотримується норм українського мовленнєвого етикету [10 УМД 2.3.2]. 	<p>власних назв – імен, прізвищ, географічних назв тощо – українською мовою.</p> <p>Передача власних географічних назв іншомовного походження українською мовою.</p>	<p>орфоєпічним, орфографічним, словником іншомовних слів.</p> <p>Дослідження особливостей фонетичних й орфографічних норм.</p>
Модуль 3. Звичай і традиції рідного краю		
<ul style="list-style-type: none"> • знає відомості про основу слова і закінчення змінюваних слів [10 УМД 4.1.1]; 	<p>Будова слова. Словотвір. Орфографія.</p>	<p>Усно взаємодіє Складання діалогів на запропоновану тему.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • розрізняє корінь, префікс, суфікс як значущі частини слова; розуміє їх роль у творенні нових слів [10 УМД 4.1.1]; • розрізняє форми слова і спільнокореневі слова, правильно вживає їх у мовленні [10 УМД 1.7.1]; • розрізняє слова з префіксами та з однозвучними прийменниками [10 УМД 2.1.3]; • знає вивчені орфографічні правила; правильно формує слово-сполучення на позначення просторових відношень [10 УМД 1.7.1]; • знає способи творення слів в українській мові; користується словотвірним словником [10 УМД 2.5.2]; • змінює приголосні при творенні слів та правильно вживає такі слова в мовленні [10 УМД 3.3.1]; • розуміє значення найпоширеніших абrevіатур, уміє добирати відповідники абrevіатур обома мовами, розшифровувати їх [10 УМД 2.5.2]; • правильно пише слова з вивченими орфограмами, знаходить, виправляє орфографічні помилки [10 УМД 3.3.1]; 	<p>Поглиблення і систематизація найважливіших відомостей (6) Значущі частини (морфеми) слова в українській мові. Основні способи словотворення в українській мові. Спільнокореневі слова і форми слова. Роль значущих частин у творенні нових слів. Правопис новостворених слів. Особливості передачі просторових відношень за допомогою прийменників та префіксів в українській мові. Творення і правопис складних та складноскорочених слів. Сполучні о, е в складних словах. Абrevіація. Найуживаніші скорочення в українській мові .</p>	<p>Формулювання запитань до почутого/прочитаного/ переглянутого (індивідуально, у парах, групах). Слухання текстів, що містить слова, утворені способом складання</p> <p>Працює з текстом Виразне читання запропонованих учителем чи самостійно обраних текстів науково-популярного стилю, зокрема текстів про сучасні професії.</p> <p>Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Складання нових слів за допомогою значущих частин, використовуючи різні способи словотворення. Уведення нових слів у словосполучення, речення, створення мінітекстів на задану чи вільно обрану тему. Застосування цифрових ресурсів у роботі розшифрування абrevіатур.</p> <p>Досліджує мовлення Застосування прийомів критичного мислення, зокрема розрізнення фактів, суджень та аргументів у</p>
---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • використовує слово-твірні засоби для передання власних емоцій [10УМД1.8.2]; • бере активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії відповідно до мети і ситуації спілкування [10 УМД 1.1.2]; • висловлює своє ставлення до обговорюваних подій, дає їм оцінку [10 УМД 1.4.4]; [10УМД 2.3.2]. 		<p>почутому/прочитаному/ переглянутому з розділу «Будова слова».</p> <p>Застосування прийомів розрізнення слів із префіксами та з однозвучними прийменниками.</p> <p>Оформлення пам'ятки «Написання складних слів».</p>
--	--	---

Модуль 4. Народне мистецтво України та Угорщини

<ul style="list-style-type: none"> • знає, що вивчає лексикологія і фразеологія; відомості про лексичне значення слова, пряме і переносне значення слова, синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, найпоширеніші українські фразеологізми [10 УМД 4.1.1]; • уміє вживати слова певної групи у відповідній комунікації [10 УМД 1.2.3], [10УМД 1.7.1]; [10 УМД 2.3.2]; • правильно відносить слова до певної лексичної групи [10 УМД 4.2.1]; • пояснює лексичне значення загальноживаних слів [10 УМД 4.2.1]; • користується тлумач-ним, перекладним та іншими словниками [10 УМД 2.5.2]; 	<p>Лексика. Фразеологія. Поглиблення і систематизація найважливіших відомостей (16) Лексичне значення слова. Однозначні і багатозначні слова. Уживання багатозначних слів у прямому і переносному значеннях. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми, омоніми, пароніми. Групи слів за походженням, за сферою вживання, активна і пасивна лексика. Фразеологізми і їх роль у мовленні.</p>	<p>Усно взаємодіє Відповіді на питання за змістом прочитаного чи почутого. Моделювання комунікативних ситуацій. Добір фразеологізмів для міжособистісної комунікації.</p> <p>Працює з текстом Доповнення тексту потрібними за змістом словами (із довідки або самостійно дібраними). Виразне читання доступних текстів художнього та науково-популярного стилів, що містить слова різних груп за значенням. Читання тексту мовчки.</p>
--	--	--

- уживає у текстах слова в прямому і переносному значеннях, синоніми й антоніми [10 УМД 1.4.4]; [10 УМД 1.4.6];
- розрізняє найбільш уживані фразеологізми у реченнях, розуміє їх значення [10 УМД 2.2.2];
- пояснює значення фразеологізму з допомогою фразеологічних словників [10 УМД 2.5.2];
- використовує фразео-логізми для ефективної комунікації зі співрозмовником [10 УМД 1.2.3], [10 УМД 1.4.6];
- слухає інформацію з різних джерел на відому і нову тематику, подану у вільному темпі, тексти [10 УМД 1.1.1];
- бере активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії відповідно до мети і ситуації спілкування [10 УМД 1.1.2];
- створює власні висловлення (статті на сайт, у блог), користуючись довідковою літературою та можливостями мережі Інтернет [10 УМД 1.2.3], [10 УМД 2.2.5], [10 УМД 2.3.2], [10 УМД 3.1.2], [10 УМД 3.1.5], [10 УМД 3.3.2];
- інтегрує почуте із власним і суспільно-історичним досвідом [10 УМД 1.4.5].

Переклад текстів українською мовою.

Письмово взаємодіє

Складання речень та словосполучень з однозначними та багатозначними словами відповідно до їхнього значення; словами в прямому й переносному значеннях; синонімами й антонімами.

Побудова речень із урахуванням правильного значення паронімів, відтінків значення синонімів.

Складання есе на морально-етичну тему.

Створення власних висловлень (статті на сайт, у блог, інших медіатекстів), з використанням довідкової літератури та можливості мережі Інтернет.

Складання мінітекстів для сайту закладу про певну подію.

Дослідження словникового складу місцевої говірки.

Складання речень із вивченими чи самостійно обраними фразеологізмами.

Складання текстів за змістом поданих чи обраних фразеологізмів.

Досліджує мовлення

Застосування прийомів критичного мислення, зокрема розрізнення фактів, суджень та аргументів у почутому /

		<p>прочитаному / переглянутому з розділів «Лексикологія», «Фразеологія».</p> <p>Виконання завдань, що передбачають роботу з тлумачним, фразеологічним та перекладним словниками.</p>
--	--	--

Модуль 5. Родина і фінанси

<ul style="list-style-type: none"> розпізнає частини мови [10 УМД 4.1.1]; використовує у власному мовленні слова і форми слів, що належать до різних частин мови [10 УМД 1.4.4]; розрізняє рід, число та відмінки іменників, узгоджує їх з родом, числом і відмінком прикметників; уводить іменники в кличний відмінок у власні висловлення [10 УМД 3.1.4]; розмежовує розряди прикметників за значенням [10 УМД 4.1.1]; використовує правильні відмінкові форми прикметників [10 УМД 3.1.4]; правильно утворює ступені порівняння прикметників і використовує їх у мовленні; знає, від яких прикметників можна утворювати ступені порівняння [10 УМД 1.7.1]; 	<p>Морфологія. Поглиблення й систематизація найважливіших відомостей (24) Іменник і прикметник як частини мови. Особливості узгодження іменника та прикметника. Рід незмінюваних іменників. Кличний відмінок іменника. Особливості відмінювання іменників з прикметниками. Особливості творення ступенів порівняння прикметників.</p>	<p>Усно взаємодіє Формулювання запитань до теми, обмін враженнями, думками про частини мови. Виступ на конференції. Слухання текстів, відеосюжетів на суспільно-політичну чи науково-популярну тематику, зокрема про роль мови у збереженні етнічної ідентичності. Складання діалогів чи монологів із використанням дійсного, наказового та умовного способів дієслова. Складання діалогів із використанням вигуків.</p> <p>Робота з текстом Робота з деформованим текстом.</p>
---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • дотримується правил правопису іменників та прикметників [10 УМД 3.3.1]; • дотримується правил правопису числівників; правильно поєднує їх з іншими частинами мови і вживає у мовленні [10 УМД 3.3.1]; • дотримується правил чергування голосних у відмінкових формах числівників (шість, шести...) [10 УМД 3.3.2]; • уникає помилок при використанні числівників та займенників у мовленні [10 УМД 3.1.4]; • застосовує на практиці особливості відмінювання займенників, дотримується правил їх правопису [10 УМД 3.3.1]; • правильно утворює та вживає видові, часові й способові форми дієслова [10 УМД 3.1.4]; • правильно вживає особові форми наказового способу [10 УМД 3.1.4]; • дотримується правил правопису дієслів у різних часових формах; правильно пише не з дієсловами [10 УМД 3.3.2]; • розуміє функції дієприкметникових та дієприслівникових зворотів у мовленні [10 УМД 2.2.3]; 	<p>Поглиблення відомостей про числівник. Особливості відмінювання та правопису числівників. Основні правила поєднання числівників з іменниками (поглиблення вивченого)</p> <p>Поглиблення відомостей про займенник як частину мови. Розряди займенників та їх правопис. Роль займенників у творенні тексту.</p>	<p>Виразне читання текстів, що містять іменники та прикметники. Відповіді на питання за змістом прочитаного чи прослуханого. Виразне читання текстів, що містять числівники.</p> <p>Вибірковий переказ тексту науково-популярного стилю.</p> <p>Читання мовчки текстів, що містять прислівники різних розрядів.</p> <p>Читання та слухання текстів із службовими частинами мови.</p> <p>Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Доповнення речень, текстів іменниками та прикметниками у правильній відмінковій формі. Уведення незмінюваних іменників у текст. Відгук на переглянутий кінофільм на сайті кінотеатру. Редагування неправильно побудованих речень, що містять числівники, займенники.</p>
---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> • уводить дієприкметники й дієприслівники, дієприкметникові та дієприслівникові звороти у речення, дотримуючись правописних норм [10 УМД 1.7.1]; • визначає роль прислівників у текстах [10 УМД 3.3.2]; • з'ясовує лексичне значення прислівників і прислівникових сполучень [10 УМД 2.5.2]; • правильно застосовує правила правопису прислівників (разом, окремо, через дефіс) [10 УМД 3.3.1]; • будує власні висловлювання, вводячи в них прислівники [10 УМД 1.4.4]; [10 УМД 3.1.5]; • виділяє прийменники, сполучники, частки, вигуки в реченні, уводить їх у тексти [10 УМД 3.1.4]; [10 УМД 4.1.1]; • розрізняє співзвучні службові та самостійні частини мови [10 УМД 1.5.1]; • будує власні висловлювання, правильно застосовуючи прийменники, сполучники, частки, вигуки [10 УМД 1.6.1]; [10 УМД 3.1.2]; • дотримується норм українського мовлення [10 УМД 3.3.2]; 	<p>Поглиблення відомостей про дієслово як частину мови. Морфологічні та синтаксичні особливості дієслів. Види, способи і часи дієслів. Правопис особових форм дієслова. Написання НЕ з дієсловами</p> <p>Дієприкметник і дієприслівник як особливі форми дієслова. Стилїстика дієприкметникового та дієприслівникового зворотів, розділові знаки при них.</p>	<p>Складання загадок-ребусів із використанням числівників, займенників. Складання твору-роздуму за змістом побаченого, почутого з використанням дієприкметникових та дієприслівникових зворотів.</p> <p>Редагування речень із дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами.</p> <p>Складання запрошення на акцію захисту рослин, річок, тварин тощо на сторінку у соціальній мережі з використанням прислівників.</p> <p>Доповнення речень потрібними за змістом прислівниками.</p> <p>Складання речень з використанням різних службових частин мови.</p> <p>Досліджує мовлення Візуалізація почутого / прочитаного / переглянутого (індивідуально, у парах, групах) про розряди та ступені порівняння прикметників, зокрема із застосуванням цифрових ресурсів.</p>
--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> • відповідно до вивчених правил пише прийменники, сполучники, частки і вигуки [10 УМД 3.3.2]; • правильно вживає розділові знаки при вигуках [10 УМД 1.7.1]; • застосовує вивчені засоби мови у власних висловлюваннях [10УМД 1.1.3]; [10 УМД 2.3.2]; • використовує знання про самостійні та службові частини мови для вдосконалення власного мовлення [10 УМД 2.2.5], [10 УМД 3.3.2]; • бере активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії відповідно до мети і ситуації спілкування [10УМД 1.1.2], [10 УМД 2.2.3]; • самостійно добирає різні способи і засоби візуалізації для передачі інформації, яка стосується почутого повідомлення, за потреби вносить відповідні зміни [10 УМД 1.2.3]; • інтегрує почуте із власним і суспільно-історичним досвідом [10 УМД 1.4.5]; • фіксує в письмовій формі власні міркування або інформацію з різних 	<p>Поглиблення відомостей про прислівник як частину мови</p> <p>Складні випадки правопису прислівників.</p> <p>Службові частини мови та вигук.</p> <p>Особливості вживання службових частин мови у тексті.</p> <p>Стилістичні можливості вигуку як особливої частини мови.</p> <p>Особливості правопису службових частин мови та вигуків (поглиблення вивченого).</p>	<p>Застосування прийомів критичного мислення для узагальнення вивченого про числівник.</p> <p>Лінгвістичне експериментування (висування гіпотези, практична перевірка та обґрунтування) з теми «Відмінювання числівників».</p> <p>Складання переліку продуктів, необхідних для тижневого харчування сім'ї, кошторису святкування дня народження у колі друзів тощо.</p> <p>Презентація кошторису друзям.</p> <p>Візуалізація вивченого з теми «Займенник».</p> <p>Дослідження ролі часток різних типів на зміст певного речення.</p> <p>Створення текстового /мультимедійного продукту (індивідуально, у парах, групах) про частини мови, зокрема із застосуванням цифрових ресурсів на тему «Традиції та гастрономічна культура населення Закарпаття».</p>
--	---	---

джерел, зважаючи на адресата [10 УМД 3.1.1].		
Модуль 6. Становлення особистості		
<ul style="list-style-type: none"> • знає основні орфограми у вивчених частинах мови [10 УМД 1.5.1]; • знаходить у тексті й характеризує за граматичними ознаками вивчені частини мови [10 УМД 4.1.1]; • правильно використовує їх у власному мовленні [10 УМД 1.4.6], [10 УМД 1.6.1]; • знаходить лексичні й граматичні помилки в тексті, виправляє й пояснює їх [10 УМД 1.5.1]; • складає усні й письмові висловлення, доречно використовуючи вивчені мовні засоби, обґрунтовує вибір їх [10 УМД 1.1.3]; [10 УМД 1.6.1]; [10 УМД 2.2.5], [10 УМД 2.3.2], [10 УМД 3.1.1], [10 УМД 3.1.2], [10 УМД 3.1.5]; • інтегрує почуте із власним і суспільно-історичним досвідом [10 УМД 1.4.5]; • слухає інформацію з різних джерел на відому і нову тематику, подану у вільному темпі, тексти [10 УМД 1.1.1] 	<p>Повторення та узагальнення вивченого протягом навчального року (5) Узагальнення й систематизація вивченого з розділів «Фонетика. Орфоєпія. Орфографія», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія».</p> <p>Розрізнення частин мови, правопис і використання їх у мовленні.</p>	<p>Усно взаємодіє Моделювання комунікативних ситуацій. Відповіді на запитання (індивідуально, в парах, групах) з вивчених тем.</p> <p>Працює з текстом Читання текстів із дотриманням правил вимови слів та інтонуювання речень. Складання мінітекстів за змістом прочитаного, прослуханого.</p> <p>Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Написання речень і текстів з коментуванням і узагальненням вивчених упродовж року орфограм і пунктограм. Редагування речень з лексичними/граматичними помилками.</p> <p>Досліджує мовлення Завдання на розрізнення частин мови. Аналіз морфологічних явищ.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • бере активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії відповідно до мети і ситуації спілкування [10 УМД 1.1.2]; • самостійно добирає різні способи і засоби візуалізації для передачі інформації, яка стосується почутого повідомлення, за потреби вносить відповідні зміни [10 УМД 1.2.3]; • аналізує і враховує різні емоційні реакції (свої та інших осіб) для ефективного спілкування [10 УМД 1.8.1]; • дотримується засад академічної доброчесності, зокрема норм авторського права, під час створення власних текстів [10 УМД 3.1.3]. 		
---	--	--

11 клас

(70 годин, 2 год./тиждень, 3 години на розсуд учителя)

УВАГА! Пропоновані види роботи, як і пропоновані теми висловлень, учитель може замінити відповідно до потреб та інтересів конкретного класу.

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Пропоновані види навчальної діяльності
Модуль 1. Мова – цілюще народне джерело		
<ul style="list-style-type: none"> • розуміє роль мовного та етнічного 	Вступ (2)	Усно взаємодіє

<p>самоусвідомлення нації як збереження колективної або індивідуальної відповідальності за мову [12 УМД 1.8.1];</p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінює мовну ситуацію в державі [12УМД4.1.2]; • сприймає тексти на слух, застосовуючи правила ефективного слухання [12УМД1.1.1]; [12УМД1.5.2]; • розуміє та коментує зміст почутих висловлень відомих людей [12 УМД 2.2.1]; • застосовує різні способи читання текстів у друкованому та цифровому форматі для задоволення читацьких потреб і розв'язання життєво важливих проблем [12 УМД 2.1.1]; • пояснює значення здобутої із текстів інформації для виконання навчальних завдань [12 УМД 2.2.1]; • обирає спосіб переказування усного повідомлення відповідно до змінюваних умов спілкування та особливостей цільової аудиторії [12 УМД 1.2.1]; • створює відповідно до індивідуальних і суспільних потреб тексти, враховуючи жанрову та стильову специфіку, і доречно представляє їх [12 УМД 3.1.1]; 	<p>Мова – чинник існування держави. Мовне й етнічне самоусвідомлення українців.</p>	<p>Обговорення та обґрунтування актуальності теми уроку на основі почутого / прочитаного / переглянутого. Розігрування діалогів про важливість для існування держави.</p> <p>Працює з текстом Записування й коментування висловлень відомих людей про роль української мови у формуванні особистості. Пояснення значення здобутої з прочитаного тексту інформації; визначених типів і жанрів мовлення.</p> <p>Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Складання висловлень у публіцистичному стилі про важливість знання і володіння мовою.</p> <p>Досліджує мовлення Лінгвістичне експериментування (висування гіпотези, практична перевірка та обґрунтування) на тему</p>
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • дотримується безпечної поведінки в цифровому середовищі, за потреби допомагає іншим особам у дотриманні безпечної поведінки в цифровому середовищі [12 УМД 3.2.3]. 		<p>«Мовне й етнічне самоусвідомлення українців».</p>
<ul style="list-style-type: none"> • усвідомлює суть норм культури мовлення [12 УМД 4.2.1]; • дотримується вимог культури мовлення для ефективного спілкування [12УМ 1.1.3]; [12УМД1.8.1]; • знає правила мовленнєвого етикету [12 УМД 1.8.1]; • моделює ситуації спілкування з дотриманням правил етикету [12 УМД 1.4.2]; • усвідомлює важливість спілкування як форми взаємодії людей, розрізняє його види [12 УМД 1.5.1], [12 УМД 1.5.2]; • оперує відомостями про мовлення і спілкування [12 УМД 4.2.1]; • розрізняє основні ознаки культури мовлення [12 УМД 4.2.1]; • висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення [12 УМД 1.5.2]; [12 УМД 3.3.2]; • використовує оптимальні комунікативні стратегії в різних комуніка- 	<p>Культура мовлення і спілкування (6) Основні вимоги до мовлення: правильність, змістовність, послідовність, багатство мовних засобів, точність, виразність, доречність та доцільність. Мовленнєва діяльність, яка репрезентується у спілкуванні. Особливості національного мовленнєвого етикету. Етика спілкування.</p>	<p>Усно взаємодіє Розігрування діалогів про важливість культури мовлення для ефективного спілкування. Виступ із доповіддю про культуру мовлення сучасної молоді (проблеми культури мовлення в сучасному світі). Моделювання ситуації спілкування з дотриманням правил етикету.</p> <p>Працює з текстом Аналіз текстів різних стилів і жанрів. Робота з ілюстративним матеріалом.</p> <p>Письмово взаємодіє Добір і складання лінгвістичних мініатюр про правильність, логічність та змістовність мовлення.</p> <p>Досліджує мовлення Робота зі словниками, довідниками (індивідуально, в парах, групах) з культури мовлення.</p>

<p>тивних ситуаціях, дотримуючись норм культури спілкування [12 УМД 1.1.2];</p> <ul style="list-style-type: none"> • аргументовано висловлює власну позицію, використовуючи вербальні та невербальні засоби, щодо широкого кола актуальних проблем з урахуванням різних поглядів, ідей, переконань, зокрема висловлених у художньому тексті, медіатексті [12 УМД 1.6.1]; • бере участь в онлайн-взаємодії (зокрема в онлайн-дискусії), виконуючи різні ролі, толерантно обстоює власну думку, зважаючи на різні позиції учасників дискусії, дотримуючись засад академічної доброчесності і норм електронного спілкування [12 УМД 3.2.2]. 		
<p>Модуль 2. Національна історія та культура</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • розуміє поняття основні риторики [12 УМД 4.1.1]; • володіє історичними відомостями про риторику [12 УМД 4.1.1]; • ознайомлюється з основними вимогами до оратора [12 УМД 4.1.2]; • знає види промов [12 УМД 4.2.1]; • сприймає спілкування з аудиторією як творчий процес [12 УМД 1.8.1]; [12 УМД 1.8.2]; 	<p>Основи риторики (6) Риторика як наука й мистецтво слова. Поняття про сучасний риторичний текст. Види ораторського мистецтва і жанри. Вимоги до оратора. Постава, виразність міміки і жестів, їх природність, відповідність змісту викладу.</p>	<p>Усно взаємодіє Виголошення промови. Роль початкової фрази перед виступом. Культура ведення дискусій, полеміки, дебатів професійного характеру. Виступ на конференції. Обмін враженнями, думками, зокрема в цифровому середовищі, щодо</p>

<ul style="list-style-type: none"> • інтегрує інформацію з кількох джерел [12 УМД 1.4.1]; • аргументовано висловлює власну позицію, використовуючи вербальні та невербальні засоби, щодо широкого кола актуальних проблем з урахуванням різних поглядів, ідей, переконань, зокрема висловлених у художньому тексті, медіатексті [12 УМД 1.6.1]; • визначає зв'язок між змістом і формою тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту), зіставляючи тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) за різними критеріями [12 УМД 2.2.3]; • створює відповідно до індивідуальних і суспільних потреб тексти, враховуючи жанрову та стильову специфіку і доречно представляє їх [12 УМД 3.1.1] 	<p>Промова, її види. Спілкування з аудиторією як творчий процес. Прийоми встановлення і збереження контакту з аудиторією</p>	<p>почутого / прочитаного з основ риторики.</p> <p>Працює з текстом Робота з ілюстративним матеріалом. Визначення явної і прихованої інформації в текстах. Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмова взаємодія Складання словничка оратора. Редагування промов.</p> <p>Досліджує мовлення Застосування прийомів критичного мислення, зокрема розрізнення фактів, суджень та аргументів з основ риторики.</p> <p>Застосування цифрових ресурсів у роботі з основними поняттями риторики.</p>
<p>Модуль 3. Обов'язок людини перед природою</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • знає і розрізняє основні мовні одиниці; синтаксичні мовні засоби [12 УМД 4.1.1]; 	<p>Синтаксис. Поглиблення і систематизація найважливіших відомостей (41) Словосполучення. Просте речення</p>	<p>Усно взаємодіє Моделювання комунікативних ситуацій. Усний переказ тексту. Складання діалогів.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • виділяє в реченні словосполучення і самостійно складає з ними речення, тексти [12 УМД 1.5.2]; • знає види речень за метою висловлювання; теоретичні основи побудови простих речень різних видів [12 УМД 4.1.1]; • правильно вживає розділові знаки в простому реченні [12 УМД 4.1.1]; • буде різні види простих речень і правильно використовує прості неускладнені речення в мовленні [12 УМД 3.1.2]; • розрізняє складові частини речення [12 УМД 4.1.1]; • розрізняє функції головних і другорядних членів речення, знає особливості їх вираження [12 УМД 4.1.1]; • розрізняє двоскладні та односкладні речення та їх види у текстах [12 УМД 4.1.1]; • обирає оптимальний порядок слів у реченні; інтонаційно правильно використовує логічний наголос у реченні [12 УМД 3.1.2]; • правильно вживає розділові знаки у простому неускладненому реченні [12 УМД 3.3.2]; 	<p>Поглиблення відомостей про синтаксичні одиниці, їх місце у мовній системі (словосполучення, речення, текст).</p> <p>Розділові знаки та інтонація в реченнях, різних за метою висловлювання.</p> <p>Складові частини речення. Функції головних та другорядних членів речення, особливості їх вираження.</p> <p>Виразальні особливості двоскладних та односкладних речень, їх видів.</p> <p>Повні і неповні речення, їх вживання у різних стилях мови. Порядок слів у реченні, його виразальні функції. Функції логічного наголосу у мовленні.</p> <p>Найбільш складні випадки вживання розділових знаків у простому неускладненому реченні.</p>	<p>Пошук інформації відповідно до поставленої мети, в тому числі інформації про сучасні професії.</p> <p>Працює з текстом Складання словосполучень, речень, текстів, визначеного вчителем чи самостійно обраного типу. Доповнення текстів синтаксичними конструкціями визначеного типу. Переклад текстів українською мовою. Читання мовчки текстів, що містять ускладнені речення. Виразне читання та читання мовчки текстів з відокремленими та уточнювальними членами речення.</p> <p>Письмово взаємодіє Побудова речень із різним порядком слів. Визначення місця логічного наголосу залежно від мети висловлення. Складання речень певного типу із поданого набору слів, удосконалення вмінь із пунктуації. Складання речень з однорідними членами.</p>
---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> • правильно будує прості ускладнені речення, використовуючи відомості про ускладнювальні елементи [12 УМД 3.1.2]; • застосовує правила вживання розділових знаків при однорідних членах речення, також із узагальнювальними словами [12 УМД 4.2.1]; • уводить ускладнені конструкції в тексти різних стилів [12 УМД 1.1.2]; • використовує різноманітні синтаксичні конструкції в різних повідомленнях у спеціальних (захищених) цифрових сервісах і соцмережах [12 УМД 1.1.2]; • застосовує різні способи фіксування інформації, використовуючи вербальні та візуальні засоби [12 УМД 1.2.2]. 	<p>Просте ускладнене речення. Стилістичні особливості речень з однорідними членами, вимоги до їхнього вживання. Розділові знаки між однорідними членами речення та при узагальнювальних словах, їхня залежність від змісту та інтонації .</p> <p>Стилістичні особливості речень з відокремленими та уточнювальними членами; розділові знаки при них.</p> <p>Використання вставних і вставлених слів та речень, їхні стилістичні особливості.</p> <p>Роль звертання в реченні, розділові знаки при звертаннях, поширені та непоширені звертання.</p>	<p>Складання мінітекстів із використанням речень з відокремленими членами різного типу. Редагування речень. Доповнення речень вставними конструкціями, звертаннями.</p> <p>Досліджує мовлення Лінгвістичне експериментування з синтаксичними мовними одиницями (висування гіпотези, практична перевірка та обґрунтування). Порівняння виражальної ролі синонімічних двоскладних та односкладних речень. Дослідження пунктуаційного оформлення висловленого залежно від ускладнювальних компонентів. Застосування прийомів критичного мислення, зокрема розрізнення фактів, суджень та аргументів з синтаксису простого речення. Візуалізація вивченого про функції головних та другорядних членів речення, види односкладних і двоскладних речень.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • визначає в тексті складні речення [12 УМД 4.1.1]; 	<p>Складне речення Види складних речень, їхні стилістичні можливості.</p>	<p>Усно взаємодіє</p>

<ul style="list-style-type: none"> • знає структурно-синтаксичні ознаки склад-ного речення [12 УМД 4.2.1]; • розуміє засоби зв'язку й змістові відношення між частинами складного речення [12 УМД 4.1.2]; • знає правила вживання розділових знаків між частинами складно-сурядних і складнопідряд-них речень, безсполучникових складних речень, склад-них речень із різними вида-ми зв'язку [12 УМД 4.1.1]; • дотримується правил інтонації в складних реченнях; виразно їх читає [12 УМД 1.8.1]; • знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила [12 УМД 3.3.2]; • трансформує прості ускладнені речення у складні з різними видами зв'язку і навпаки [12 УМД 1.5.2]; • використовує різноманітні синтаксичні конструкції в різних повідомленнях у спеціальних (захищених) цифрових сервісах і соцмережах [12 УМД 1.1.2]; • застосовує різні спо-соби фіксування інформації, використовуючи вербальні та візуальні засоби [12 УМД 1.2.2]; 	<p>Складні речення з різними видами зв'язку між структурними частинами.</p> <p>Правила побудови складних речень. Логічні помилки в складних реченнях.</p> <p>Синоніміка складносурядних, складнопідрядних і складних безсполучникових речень.</p> <p>Розділові знаки в складному реченні, їхня зумовленість змістом висловлювання та інтонацією.</p>	<p>Відповіді на запитання з використанням різних складних синтаксичних конструкцій.</p> <p>Складання усного твору-роздуму за змістом побаченого, почутого з використанням різноманітних складних конструкцій.</p> <p>Працює з текстом Читання та аналіз текстів, що містять складні речення різних типів. Формулювання запитань до прочитаних текстів. Доповнення речень з метою утворення складних речень різних типів з урахуванням змістових відношень між частинами. Виписування прикладів синтаксичних одиниць із художніх, наукових та медійних текстів. Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Повідомлення для цифрових сервісів або соціальних мереж з використанням складних речень. Перетворення текстової інформації в графічну з теми «Розділові знаки в складному реченні».</p>
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> інтегрує інформацію з кількох джерел [12 УМД 1.4.1]; визначає зв'язок між змістом і формою тексту зіставляючи тексти за різними критеріями [12 УМД 2.2.3]. 		<p>Письмовий переказ тексту. Трансформування простих ускладнених речень у складні з різними видами зв'язку і навпаки. Побудова складних речень відповідно до комунікативної мети. Досліджує мовлення Лінгвістичне дослідження структурно-синтаксичних ознак складного речення. Дослідження синтаксичних конструкцій у різних повідомленнях у спеціальних (захищених) цифрових сервісах і соцмережах. Візуалізація вивченого про пунктуаційне оформлення складного речення.</p>
Модуль 4. Людина і світ її захоплень		
<ul style="list-style-type: none"> бере участь у діалозі відповідно до мовленнєвої ситуації [12 УМД 1.4.2], [12 УМД 1.8.1]; замінює пряму мову непрямою [12 УМД 4.1.1]; правильно розставляє розділові знаки в реченнях із прямою та непрямою мовою, при діалогах [12 УМД 3.1.2]; доречно використовує цитати з різних джерел для підтвердження й увираз- 	<p>Синтаксис. Поглиблення і систематизація найважливіших відомостей (41) Способи передачі свого і чужого мовлення в різних стилях. Розділові знаки в реченнях з прямою мовою.</p>	<p>Усно взаємодіє Діалог, складений відповідно до ситуації мовлення. Діалог-обмін думками, враженнями. Обговорення цитат з різних повідомлень у спеціальних (захищених) цифрових сервісах і соцмережах. Створення усних висловлень з урахуванням ситуації спілкування. Аудіювання текстів із прямою мовою.</p>

<p>нення власних поглядів, ідей, переконань [12 УМД 1.3.1];</p> <ul style="list-style-type: none">• створює власні висловлювання з урахуванням ситуації спілкування [12 УМД 1.1.2];• працює з цитатами з різних повідомлень у спеціальних цифрових сервісах і соцмережах [12 УМД 1.3.1];• бере участь в онлайн-взаємодії, виконуючи різні ролі, толерантно обстоює власну думку, зважаючи на різні позиції учасників дискусії, дотримуючись засад академічної доброчесності і норм електронного спілкування [12 УМД 3.2.2];• дотримується безпечної поведінки в цифровому середовищі, за потреби допомагає іншим особам у дотриманні безпечної поведінки в цифровому середовищі [12 УМД 3.2.3].		<p>Працює з текстом Виразне читання тексту з прямою / непрямою мовою; аналіз авторської позиції в прочитаному. Виразне читання вголос діалогу за особами. Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Складання речень з прямою та непрямою мовою, цитатами. Взаємозаміна речень з прямою мовою на речення з непрямою мовою і навпаки.</p> <p>Редагування речень з прямою та непрямою мовою.</p> <p>Докладний переказ тексту публіцистичного стилю із творчим завданням.</p> <p>Досліджує мовлення Складання речень із прямою мовою за схемами. Лінгвістичне дослідження структурно-синтаксичних ознак речення з прямою мовою. Визначення способів оформлення</p>
--	--	--

		цитат та дотримання правил. Добір із публіцистичних текстів цитат для створення рекламних текстів.
Модуль 5. Відомі особистості		
<ul style="list-style-type: none"> • використовує різні складники друкованого чи цифрового текстового джере-ла інформації (рубрикація, заголовки, скорочення, виді-лення тощо) для оптимізації роботи з текстовою інформацією [12 УМД 2.6.1]; • розмежовує в тексті фактичну інформацію, суб'єктивні судження та прихований підтекст [12 УМД 1.4.3]; • наводить аргументи для спростування або під-твердження суджень, коментує підтекст [12 УМД 1.5.2], [12 УМД 2.2.1]; • виправляє стилістичні порушення в тексті [12 УМД 3.3.2]; • уміє працювати з суцільним, перерваним та змішаним текстами; складає СМС [12 УМД 1.3.1]; • наводить приклади з особистого та суспільного досвіду [12 УМД 4.2.1]; • інтегрує інформацію з кількох джерел [12 УМД 1.4.1]; 	<p>Текст (6) Текст. Змістова й композиційна єдність, зв'язність тексту. Тема, основна думка тексту, мікротема, підтекст. Ключові слова в тексті. Складний план тексту. Усна й письмова форми тексту (висловлення). Типи мовлення: розповідь, опис, роздум</p>	<p>Усно взаємодіє Слухання монологічних текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів). Моделювання комунікативних ситуацій. Виокремлення відомої і нової інформації в почутому тексті; визначення ключових слів у тексті. Визначення теми та основної думки тексту.</p> <p>Працює з текстом Робота з суцільним, перерваним та змішаним текстами. Виправлення стилістичних порушень у тексті. Визначення й обговорення, проблем, порушених у текстах. Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Використання різних способів побудови тексту.</p>

<ul style="list-style-type: none"> створює відповідно до індивідуальних і суспільних потреб тексти, враховуючи жанрову та стильову специфіку, і доречно представляє їх [12 УМД 3.1.1]. 		<p>Твір-роздум на суспільну тематику. Складання СМС. Запис готового тексту (друкованого чи цифрового).</p> <p>Досліджує мовлення Дослідницькі завдання для спостереження за змістовою і композиційною єдністю тексту. Проекти (ігрові, дослідницькі, інформаційні тощо) для засвоєння цифрового текстового джерела інформації (рубрикація, заголовки, скорочення, виділення).</p>
Модуль 6. Моральні цінності нації		
<ul style="list-style-type: none"> знає основні теоретичні відомості з вивчених розділів [12 УМД 4.1.1]; знаходить у тексті й характеризує за граматичними ознаками вивчені види речень [12 УМД 4.1.1]; правильно використовує синтаксичні одиниці у власному мовленні [12 УМД 1.5.2]; знаходить лексичні й граматичні помилки в тексті, виправляє й пояснює їх [12 УМД 3.3.2]; складає усні й письмові висловлення, доречно використовуючи 	<p>Повторення в кінці року (6) Узагальнення й систематизація вивченого з риторики та синтаксису. Удосконалення вмінь розрізняти види речень, правильно будувати та вживати в мовленні.</p>	<p>Усно взаємодіє Моделювання комунікативних ситуацій. Відповіді на запитання (індивідуально, в парах, групах) з вивчених тем.</p> <p>Працює з текстом Читання текстів із дотриманням правил вимови слів та інтонування речень. Складання мінітекстів за змістом прочитаного, прослуханого. Читання текстів із дотриманням правил вимови слів та інтонування речень.</p>

<p>вивчені мовні засоби, обґрунтовує вибір їх [12 УМД 1.1.2], [12 УМД 3.1.2];</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає зв'язок між змістом і формою тексту, зіставляючи тексти за різними критеріями [12 УМД 2.2.3]. 		<p>Письмово взаємодіє Написання речень і текстів з коментуванням і узагальненням вивчених упродовж року тем. Складання мінітекстів за змістом прочитаного, прослуханого.</p> <p>Досліджує мовлення Застосування прийомів критичного мислення, зокрема розрізнення фактів, суджень з вивчених тем. Дослідницькі завдання на засвоєння правил пунктуації в складних реченнях.</p>
--	--	---

12 клас

(70 годин, 2 год./тиждень, 3 години на розсуд учителя)

УВАГА! Пропоновані види роботи, як і пропоновані теми висловлень, учитель може замінити відповідно до потреб та інтересів конкретного класу.

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Пропоновані види навчальної діяльності
Модуль 1. Україна – держава нескорених		

- розуміє необхідність підняття престижності української мови [12 УМД 1.8.1];
- усвідомлює важливість повноцінного функціонування української мови [12 УМД 1.8.2];
- розуміє та коментує зміст почутих висловлень відомих людей [12 УМД 2.2.1];
- сприймає тексти на слух, застосовуючи правила ефективного слухання [12 УМД 1.1.1];
- інтегрує інформацію з кількох джерел [12 УМД 1.4.1];
- визначає зв'язок між змістом і формою тексту, зіставляючи тексти за різними критеріями [12 УМД 2.2.3];
- створює відповідно до індивідуальних і суспільних потреб тексти, враховуючи жанрову та стильову специфіку, і доречно представляє їх [12 УМД 3.1.1];
- бере участь в онлайн-взаємодії, виконуючи різні ролі, толерантно обстоює власну думку, зважаючи на різні позиції учасників дискусії, дотримуючись засад академічної доброчесності і норм електронного спілкування [12 УМД 3.2.2]

Вступ (1)

Українська мова і виклики сьогодення.
Історія, сьогодення і майбутнє України.

Усно взаємодіє

Слухання-розуміння текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення, природного українського мовлення, фоно-, аудіо-, відеозаписів із застосуванням різних видів аудіювання.

Розігрування діалогів про важливість мови для існування держави.

Працює з текстом

Записування й коментування висловлень відомих людей про роль української мови у майбутньому держави.

Аналіз медіатекстів на наявність інформації, що несе маніпуляції та пропаганду.

Письмово взаємодіє

Складання висловлювань у публіцистичному стилі про важливість володіння державною мовою в наш час. Конспектування почутого / прочитаного / переглянутого.

Досліджує мовлення

Лінгвістичне експериментування (висування гіпотези, практична перевірка та обґрунтування) на тему «Українська мова й виклики сьогодення».

Модуль 2. Усе, що рідне, найдорожче і святе!

- обґрунтовує необхідність дотримання культури мовлення як показника загальної культури і рівня інтелектуального роз-витку особистості та нації загалом [12 УМД 1.8.1];
- характеризує основні вимоги до мовлення [12 УМД 1.4.1];
- розрізняє нормативне і ненормативне використання мовних засобів [12 УМД 1.5.2], [12 УМД 1.8.1];
- дотримується норм українського мовленнєвого етикету [12 УМД 1.1.2];
- аргументовано висловлює власну позицію, використовуючи вербальні та невербальні засоби, щодо широкого кола актуальних проблем з урахуванням різних поглядів, ідей, переконань, зокрема висловлених у художньому тексті, медіатексті [12 УМД 1.6.1];
- створює відповідно до індивідуальних і суспіль-них потреб тексти, враховуючи жанрову та стильову специфіку, і доречно представляє їх [12 УМД 3.1.1]

Культура мовлення і стилістика. Текст (8)

Норми сучасної української літературної мови (орфоепічні, правописні, лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні) і дотримання їх у мовленнєвій практиці. Основні характеристики мовлення. Стилiстично нейтральна й стилістично забарвлена лексика. Етика спілкування.

Усно взаємодіє

Розігрування діалогів про необхідність дотримання культури мовлення. Виступ із доповіддю про культуру мовлення сучасної молоді (проблеми культури мовлення в сучасному світі). Моделювання ситуації спілкування з дотриманням правил етикету.

Працює з текстом

Аналіз текстів різних стилів і жанрів. Робота з ілюстративним матеріалом. Переклад текстів українською мовою.

Письмово взаємодіє

Нотування почутого з теми «Норми сучасної української літературної мови». Складання висловлювання у науково-популярному стилі про важливість знання і володіння культурою мовлення. Добір і складання лінгвістичних мініатюр про нормативне й ненормативне використання мовних засобів.

Досліджує мовлення

Робота зі словниками, довідниками (індивідуально, в парах, групах) з культури мовлення.

<ul style="list-style-type: none"> • знає визначення тексту, називає основні ознаки його [12 УМД 4.1.1]; • розуміє відмінності тексту від висловлення [12 УМД 4.1.2]; • пояснює особливості будови тексту [12 УМД 2.4.2]; • визначає ключові слова в тексті [12 УМД 4.1.2]; • редагує тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення [12 УМД 4.1.2]; • розрізняє тексти (уривки) за належністю до певного типу мовлення [12 УМД 4.1.2]; • висловлює власні почуття і враження від прочитання текстів [12 УМД 4.2.1]; • створює меми за прочитаними текстами [12 УМД 4.2.1]; • складає текст, додержуючи змістової та композиційної єдності [12 УМД 1.2.1]. • застосовує різні способи фіксування інформації, використовуючи вербальні та візуальні засоби [12 УМД 1.2.2]; • інтегрує інформацію з кількох джерел [12 УМД 1.4.1]; 	<p>Текст. Стилїстика тексту. Загальна характеристика тексту. Композиція тексту. Фрагментарні тексти. Гіпертекст у медіатексті.</p>	<p>Аналіз мовленнєвої ситуації, обстоювання власної позиції щодо порушеної проблеми.</p> <p>Усно взаємодіє Відповіді на запитання за змістом почутого /прочитаного/переглянутого (індивідуально, в парах, групах) про текст. Складання розповіді про процес праці (запропонований учителем або вибраний самостійно), про представників різних професій.</p> <p>Працює з текстом Редагування текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Перевірка актуальності інформації. Аналіз медіатекстів на наявність інформаційних маніпуляцій. Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Складання власних текстів (також медіатекстів) різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм. Написання есе про реальну чи віртуальну мандрівку до одного з семи чудес України.</p> <p>Досліджує мовлення</p>
--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> створює відповідно до індивідуальних і суспільних потреб тексти, враховуючи жанрову та стильову специфіку, і доречно представляє їх [12 УМД 3.1.1] 		<p>Дослідження авторського стилю тексту (художнього тексту, медіатексту тощо). Відновлення тексту з розсипаних речень з метою додержання композиційної єдності. Створення інформаційних мемів за прочитаними текстами.</p>
Модуль 3. Найвидатніші постаті вітчизняної й світової культури		
<ul style="list-style-type: none"> розуміє поняття риторики: логос, етос, пафос, топос [12 УМД 4.1.1]; пояснює значення інтенції, задуму, стратегії і тактики [12 УМД 4.2.1]; знає історичні відомості про риторику [12 УМД 4.2.1]; розрізняє поняття ритор та оратор [12 УМД 4.2.1]; ознайомлюється із працями видатних ораторів Давньої Греції, Давнього Риму, України [12 УМД 4.1.2]; аналізує мовну форму промов, особливості меморії, акції, техніки дихання [12 УМД 1.5.2]; володіє голосом, невербальними засобами з метою реалізації мети 	<p>Практична риторика (6) Лінгвістична риторика. Основні поняття риторики: логос, етос, пафос, топос. Ритор і оратор. Риторичні ідеали у різні історичні епохи. Поняття про сучасний риторичний текст. Інвенція. Диспозиція. Методи викладу матеріалу. Теза й аргументація. Види аргументації. Промова. Елокуція й елоквенція як учення про мовну форму промов. Меморія як система усного запам'ятовування промов.</p>	<p>Усно взаємодіє Виступ під час дискусії (підготовлений і не підготовлений) на суспільну або морально-етичну тему. Доповідь на науково-популярну або морально-етичну тему. Виголошення промови. Роль початкової фрази перед виступом. Усний переказ тексту публіцистичного стилю.</p> <p>Працює з текстом Робота з ілюстративним матеріалом. Визначення явної і прихованої інформації в текстах.</p> <p>Письмово взаємодіє</p>

<p>спілкування й активізації уваги слухачів [12 УМД 1.8.1];</p> <ul style="list-style-type: none"> • уміє аналізувати власну промову; володіє техніками еристики [12 УМД 1.4.2]; • будує виступи з урахуванням мовної форми промови, різних видів аргументації [12 УМД 1.8.1]; • аналізує мовленнєву ситуацію, умови спілкування, поведінку учасників спілкування [12 УМД 1.1.2], [12 УМД 1.3.1], [12 УМД 1.8.1]; • створює відповідно до індивідуальних і суспільних потреб тексти, враховуючи жанрову та стильову специфіку, і доречно представляє їх [12 УМД 3.1.1] 	<p>Акція. Риторична техніка. Еристика як мистецтво суперечки. Етика полемічної майстерності</p>	<p>Запис інформації з різних, зокрема цифрових, джерел для ознайомлення з працями видатних ораторів.</p> <p>Компонування ораторського виступу. Добір аргументів і способів активізації мислення та емоційно-почуттєвої діяльності аудиторії.</p> <p>•</p> <p>Досліджує мовлення Застосування цифрових ресурсів у роботі з основними поняттями практичної риторики. Вибір способів встановлення контакту зі слухачами. Виокремлення, розрізнення, порівняння та зіставлення основних понять риторики.</p>
--	---	---

Модуль 4. Взаємозв'язок матеріальних і духовних цінностей української культури

<ul style="list-style-type: none"> • розуміє суть слів і понять «лексична норма», «лексичне значення слів», «слово і контекст», «лексич-на помилка [12 УМД 4.1.1]; • використовує стилістичні можливості вивчених лексичних одиниць у власному мовленні [12 УМД 3.1.2]; 	<p>Норми сучасної української літературної мови (44) Лексико-фразеологічні норми Нормативне й ненормативне мовлення. Лексична помилка.</p>	<p>Усно взаємодіє Добір лексичних засобів для моделювання комунікативної ситуації. Формулювання й обстоювання власної думки, оцінювання життєвих явищ, моральних, суспільних, історичних та інших проблем сучасності. Усний твір-роздум на морально-етичну та</p>
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • розуміє різницю між лексичними, фразеоло-гічними синонімами; доречно вживає їх у тексті [12 УМД 3.1.2]; • використовує лексич-ну синонімію як засіб виправлення не виправданих повторів, як засіб зв'язку речень у тексті [12 УМД 1.5.2]; • розрізняє та пояснює найпоширеніші випадки порушення лексичної норми [12 УМД 3.3.2]; • дотримується лексичної норми в усних і писемних висловленнях [12 УМД 4.2.1]; • правильно й доречно використовує фразеологізми відповідно до стилістичного забарвлення їх [12 УМД 1.1.2]; [12 УМД 3.1.2]; • застосовує різні способи фіксування інформації, використовуючи вербальні та візуальні засоби [12 УМД 1.2.2]; • висловлює міркування й пропозиції стосовно гармонізації спілкування [12 УМД 1.4.2]; • визначає зв'язок між змістом і формою тексту, зіставляючи тексти за різними критеріями [12 УМД 2.2.3] • створює відповідно до індивідуальних і суспільних потреб 	<p>Лексичне значення слів. Слово і контекст; залежність значень слова від контексту.</p> <p>Слововживання: вибір слова, лексична сполучуваність. Лексичні й фразеологічні синоніми, антоніми, пароніми. Омоніми, уживання омонімів у мовленні.</p> <p>Особливості та складнощі перекладу деяких лексичних та фразеологічних норм</p>	<p>дискусійну тему в публіцистичному стилі.</p> <p>Працює з текстом Аналіз лексичних одиниць у текстах різних стилів. Доповнення тексту потрібними за змістом словами (із довідки або самостійно дібраними). Переклад текстів українською мовою Читання текстів із дотриманням правил вимови слів та інтонування речень. Складання мінітекстів за змістом прочитаного, прослуханого.</p> <p>Письмово взаємодіє Створення власних висловлень (статті на сайт, у блог), послуговуючись довідковою літературою та можливостями мережі Інтернет, з використанням синонімії. Взаєморедагування/колективне редагування написаного. Написання відгуку про сайт відомої людини. Складання тексту рекомендаційного характеру «Як уникати помилок у мовленні» Написання повідомлення на тему «Лексичну норму відображають і утверджують насамперед словники».</p>
---	--	---

<p>тексти, враховуючи жанрову та стильову специфіку, і доречно представляє їх [12 УМД 3.1.1]</p>		<p>Добір і складання лінгвістичних мініатюр про правильність мовлення. Докладний переказ тексту публіцистичного стилю із творчим завданням.</p> <p>Досліджує мовлення Застосування прийомів критичного мислення, зокрема розрізнення фактів, суджень та аргументів у почутому / прочитаному / переглянутому з лексики та фразеології. Укладання словника рідковживаних слів. Укладання тематичного словника українських фразеологізмів.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • розуміє поняття «норма», «орфоепія», «орфоепічна помилка», «орфоепічна норма», «милозвучність», «наголос», «логічний наголос» [12 УМД 4.1.1]; • уміє виправляти порушення орфоепічних норм [12 УМД 3.3.2]; • усвідомлює важливість дотримання орфоепічної норми для сучасного компетентного мовця [12 УМД 4.2.1]; • працює з орфоепічним словником і словником наголосів [12 УМД 4.1.2]; • удосконалює навички правильного читання текстів різних стилів [12 УМД 1.3.1], [12 УМД 2.1.1]. 	<p>Орфоепічна норма Особливості милозвучності української мови. Чергування у/в, і/й, з/зі/зо/із як засіб милозвучності.</p> <p>Основні правила вимови голосних та приголосних звуків.</p> <p>Нормативний наголос. Труднощі наголошування слів в українській мові.</p> <p>Варіантне наголошування слів в українській мові.</p>	<p>Усно взаємодіє Складання діалогів на запропоновану тему. Прослуховування фоно-, аудіо-, відеозаписів з метою удосконалення орфоепічних навичок. Усне редагування текстів і коментування своїх дій. Інформаційний виступ на тему «Особливості милозвучності української мови».</p> <p>Працює з текстом Виразне читання текстів різної жанрово-стильової належності.</p>

	<p>Слова з подвійним наголосом</p>	<p>Формулювання уточнювальних запитань для кращого розуміння та сприйняття змісту тексту.</p> <p>Уведення в текст слів із чергуванням приголосних та голосних звуків.</p> <p>Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Робота з орфоепічним словником і словником наголосів.</p> <p>Досліджує мовлення Виокремлення, розрізнення, порівняння та зіставлення таких понять: «норма», «орфоепія», «орфоепічна помилка», «орфоепічна норма», «милозвучність», «наголос», «логічний наголос».</p> <p>Дослідницькі завдання для спостереження за мовними явищами милозвучності української мови.</p>
<ul style="list-style-type: none"> розуміє поняття «орфографічна норма», «орфограма», «орфографічна помилка», «орфографічний словник» [12 УМД 4.1.1]; розуміє важливість дотримання орфографічної норми для сучасного компетентного мовця [12 УМД 4.1.1]; виявляє й пояснює порушення орфографічної норми [12 УМД 3.3.2]; 	<p>Орфографічна норма Принципи української орфографії. Складні випадки порушення орфографічних норм. Апостроф. Позначення м'якості приголосних. Чергування голосних та приголосних в українській мові.</p>	<p>Усно взаємодіє Ведення діалогу відповідно до запропонованої ситуації із самостійним визначенням його теми і змісту.</p> <p>Аудіювання текстів публіцистичного й наукового стилів.</p> <p>Працює з текстом</p>

<ul style="list-style-type: none"> • працює з орфографічним словником [12 УМД 2.1.1]; • аналізує факти порушення орфографічних норм [12 УМД 4.1.2]; • обговорює складні або суперечливі питання з теми [12 УМД 1.4.2]; • висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення [12 УМД 1.5.2]. • визначає зв'язок між змістом і формою тексту, зіставляючи тексти за різними критеріями [12 УМД 2.2.3] 	<p>Зміни приголосних при творенні слів. Спрощення приголосних. Подвоєння приголосних. Правопис префіксів з-, с-, зі-(зо-, із-), пре-, при-, прі-. Правопис суфіксів. Уживання великої літери. Правила перенесення слів із рядка в рядок. Написання складних слів разом, окремо, з дефісом. Написання слів іншомовного походження. Правило «дев'ятки». Написання імен по батькові.</p>	<p>Виявлення й аналіз у текстах орфографічних помилок. Аналіз текстів на визначення повноти і суперечливості / несуперечливості поданої інформації. Редагування текстів із порушенням орфографічних норм. Уведення в текст слів, що належать до різних орфограм. Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Списування з елементами редагування.</p> <p>Тематичні виписки, тези, конспект прочитаного (літературного твору, публіцистичної та науково-популярної статей).</p> <p>Написання есе на морально-етичну тему.</p> <p>Досліджує мовлення Виокремлення, розрізнення, порівняння та зіставлення таких понять: «орфографічна норма», «орфограма», «орфографічна помилка», «орфографічний словник».</p>
---	--	---

		<p>Робота зі орфографічним словником, довідниками (індивідуально, в парах, групах), зокрема в цифровому середовищі.</p> <p>Складання пам'яток «Складні випадки орфографії», «Говорімо правильно!»</p>
<ul style="list-style-type: none"> • розуміє поняття «морфологічна норма» [12 УМД 4.1.1]; • знає норми вживання самостійних та службових частин мови в усному та писемному мовленні [12 УМД 3.1.2]; • виявляє й аналізує порушення морфологічних норм [12 УМД 3.3.2]; [12 УМД 4.1.2]; • додержує правил написання відмінкових закінчень відмінюваних частин мови [12 УМД 4.1.1]; • користується словниками, довідковою літературою й електронними ресурсами для перевірки й удосконалення власного рівня засвоєння морфологічної норми [12 УМД 2.1.1]; • перекладає усні й письмові тексти з додержанням морфологічних норм [12 УМД 4.2.1]. • висловлює критичне ставлення до опрацьованого дидактичного матеріалу [12 УМД 2.2.1]; 	<p>Морфологічна норма Рід і число іменників. Труднощі у визначенні роду окремих іменників.</p> <p>Іменники подвійного роду. Узгодження прикметників, займенників і дієслів минулого часу з іменниками подвійного роду.</p> <p>Кличний відмінок. Синонімія деяких відмінкових конструкцій.</p> <p>Ступені порівняння прикметників. Запобігання помилок у використанні форм вищого і найвищого ступенів.</p> <p>Числівники кількісні й порядкові. Правильне вживання відмінкових форм іменників при кількісних числівниках;</p>	<p>Усно взаємодіє Складання діалогів, що містять запитання і відповіді з дієсловами умовного та наказового часу.</p> <p>Розгорнуте повідомлення в науковому стилі за самостійно складеними планом/тезами «Система частин мови в українській граматиці».</p> <p>Усна розповідь про враження від цікавої мандрівки (екскурсії).</p> <p>Працює з текстом Читання й переказування текстів з числівниками; планування власного бюджету на місяць.</p> <p>Робота зі словниками, довідниками (індивідуально, в парах, групах), зокрема в цифровому середовищі для засвоєння морфологічних норм.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • створює власні діало-гічні й монологічні вислов-лення відповідно до прийня-тих вимог [12 УМД 1.1.2], [12 УМД 1.8.1]; • аналізує, удосконалює власне мовлення [12 УМД 2.2.1]; • правильно будує речення з дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами [12 УМД 1.5.2]; • доречно вживає в мовленні прислівники [12 УМД 3.1.2]; • правильно підбирає службові часини мови для побудови речень [12 УМД 3.1.2]; • використовує оптимальні комунікативні стратегії в різних комунікативних ситуаціях, дотримуючись норм культури спілкування [12 УМД 1.1.2]. 	<p>правильне використання числівників для позначення дат, часу. Відмінювання займенників. Уживання займенників для зв'язку речень у тексті.</p> <p>Неозначена форма дієслова. Використання у мовленні дієслів-синонімів. Уживання форм одного часу замість іншого. Способи дієслів.</p> <p>Правильна побудова речень із дієприкметниковими зворотами. Складні випадки вживання дієприслівників доконаного і недоконаного виду. Правильне використання дієприслівників у побудові речень.</p> <p>Прислівник. Використання прислівників як засобу зв'язку речень у тексті, а також для увиразнення мовлення. Уживання прислівників-синонімів.</p>	<p>Переклад текстів із додержанням морфологічних норм. Читання й коментування прислів'їв, приказок, афоризмів з дієсловами дійсного способу.</p> <p>Редагування текстів із невиправданими повторами.</p> <p>Письмово взаємодія. Вправи, що передбачають застосування правил написання самостійних та службових частин мови. Редагування речень із неправильними формами ступенів порівняння прикметників та прислівників. Вільний диктант тексту з дієприкметниковими чи дієприслівниковими зворотами.</p> <p>Досліджує мовлення Застосування прийомів критичного мислення, зокрема розрізнення фактів, суджень та аргументів у почутому/прочитаному/ переглянутому з морфології.</p> <p>Виконання групових та колективних завдань з використанням різних, зокрема</p>
--	---	--

	<p>Службові частини мови. Правильне вживання службових частин мови, зокрема синонімічних. Стилістичні засоби морфології і словотвору.</p>	<p>цифрових джерел інформації для редагування речень. Виокремлення, розрізнення, порівняння та зіставлення мовних одиниць з теми «Службові частини мови».</p>
<ul style="list-style-type: none"> • розуміє поняття «синтаксична норма», «синтаксична помилка» [12 УМД 4.1.1]; • усвідомлює важливість синтаксичних умінь для розвитку мислення й мовлення [12 УМД 4.2.1]; • уміє граматично правильно поєднувати слова в реченнях і словосполученнях [12 УМД 3.1.2]; • виявляє порушення синтаксичних зв'язків між підметом і присудком [12 УМД 3.3.2]; • пропонує правильні варіанти під час перекладу, редагування тексту й речень [12 УМД 2.2.3]; • ініціює спілкування, обмін інформацією з однокласниками [12 УМД 1.4.2]; • висловлює пропозиції щодо удосконалення граматичного ладу власного мовлення [12 УМД 1.5.2]; 	<p>Синтаксична норма Словосполучення. Використання у мовленні синонімічних словосполучень. Типові помилки у словосполученнях у формі залежного слова. Словосполучення з прийменниками в(у), при, за, із-за. Уживання прийменників в і на з географічними назвами і просторовими іменниками. Словосполучення з прийменником по.</p> <p>Підмет і присудок як головні члени речення. Правильне узгодження форм присудка при підметі, вираженому словосполученням. Синонімія форм присудка.</p>	<p>Усно взаємодіє Моделювання й розігрування діалогів відповідно до запропонованих ситуацій. Аналіз комунікативних ситуацій. Аудіювання тексту, що містить складні речення різних типів.</p> <p>Працює з текстом Виділення відомої / нової, повної / неповної інформації. Читання мовчки тексту з використанням односкладних, неповних двоскладних речень. Пошук інформації з синтаксису складного речення, зокрема з використанням цифрових ресурсів.</p> <p>Розпізнавання типів складних речень у тексті. Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє</p>

<ul style="list-style-type: none"> • уміє перекладати тексти які містять професій-ну термінологію [12 УМД 2.2.3]; • дотримується норм літературної мови [12 УМД 3.1.2]; • здійснює синтаксичний аналіз речень з поясненням розділових знаків [12 УМД 4.1.2]; • використовує правильно в мовленні вивчені види речень [12 УМД 1.1.2]; • використовує цитати у власному усному й писемному мовленні [12 УМД 2.2.1] ; • замінює пряму мову непрямою [12 УМД 2.4.1]; • порівнює виражальні можливості різних способів передачі чужого мовлення [12 УМД 1.4.2]; • складає електронний лист, СМС, застосовує різні способи фіксування інформації, використовуючи вербальні та візуальні засоби [12 УМД 1.2.2]; • інтегрує інформацію з кількох джерел [12 УМД 1.4.1]; • визначає зв'язок між змістом і формою тексту, зіставляючи тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) за різними критеріями [12 УМД 2.2.3]; 	<p>Другорядні члени речення: означення, додаток і обставина. Стилiстична роль означень i порiвняльних зворотiв у художньому мовленнi.</p> <p>Синонiмiя двоскладних i однокладних речень. Уживання неповних речень у диалозi.</p> <p>Просте ускладнене речення. Звертання. Однорiднi члени речення. Вiдокремленi члени речення. Вставнi слова, словосполучення, речення. Синонiмiя вставних слiв i речень. Використання вставних слiв як засобу зв'язку речень у тексті.</p> <p>Пряма i непряма мова. Дiалог. Цитата. Замiна прямої мови непрямою. Синонiмiя рiзних способiв передачі прямої мови.</p> <p>Складне речення. Типи складних речень за способом зв'язку частин: сполучниковi й</p>	<p>Складання вiдгуку про твiр мистецтва з використанням простих ускладнених речень.</p> <p>Редагування текстiв рiзних стилiв, типiв i жанрiв мовлення.</p> <p>Переклад з угорської мови українською текстiв, якi мiстять вставнi слова i звертання.</p> <p>Докладний переказ тексту публiцистичного стилю iз творчим завданням.</p> <p>Твiр-роздум на суспiльно-полiтичну тему в публiцистичному стилi.</p> <p>Складання мiнiтекстiв iз використанням речень з прямою мовою.</p> <p>Складний план i конспект прочитаної публiцистичної та науково-популярної статтi.</p> <p>Перетворення текстової iнформації в графiчну й навпаки (побудова карт пам'ятi «Просте ускладнене речення»).</p> <p>Дослiджує мовлення</p>
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> створює відповідно до індивідуальних і суспільних потреб тексти, враховуючи жанрову та стильову специфіку і доречно представляє їх [12 УМД 3.1.1]; бере участь в онлайн-взаємодії, виконуючи різні ролі, толерантно обстоює власну думку, зважаючи на різні позиції учасників дискусії, дотримуючись засад академічної доброчесності і норм електронного спілкування [12 УМД 3.2.2]. 	<p>безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.</p> <p>Паралельні синтаксичні конструкції з дієприкметниковими і дієприслівниковими зворотами та підрядними частинами речень.</p> <p>Безсполучникове складне речення.</p> <p>Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.</p> <p>Синонімія простих і складних речень, складних речень зі сполучниками і безсполучникових.</p> <p>Пряма і непряма мова її призначення і граматично-сміслові особливості. Пряма мова і слова автора. Заміна прямої мови непрямою.</p>	<p>Виокремлення, розрізнення, порівняння та зіставлення таких понять: «синтаксична норма», «синтаксична помилка».</p> <p>Застосування прийомів критичного мислення, зокрема розрізнення фактів, суджень та аргументів у почутому / прочитаному / для синтаксичного аналізу речень.</p> <p>Створення текстового / мультимедійного продукту (індивідуально, в парах, групах), зокрема в цифровому середовищі: електронний лист, СМС.</p> <p>Візуалізація вивченого з теми «Синтаксична норма».</p>
<ul style="list-style-type: none"> розуміє суть слів і понять «пунктуаційна норма», «розділові знаки» [12 УМД 4.1.1]; 	<p>Пунктуаційні норми</p> <p>Пунктуаційна помилка.</p>	<p>Усно взаємодіє</p> <p>Складання діалогів на самостійно обрану тему.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • усвідомлює важливість пунктуаційної грамотності [12 УМД 4.1.2]; • знає правила уживання розділових знаків у різних синтаксичних конструкціях [12 УМД 3.1.2]; • виявляє і виправляє пунктуаційні помилки [12 УМД 3.3.2]; • інтонує текст відповідно до поставлених у ньому розділових знаків [12 УМД 2.1.1]; • демонструє пунктуаційну грамотність [12 УМД 4.1.1]; • розуміє зв'язок між пунктуацією й інтонацією [12 УМД 2.4.2]; • висловлює пропозиції щодо вдосконалення пунктуаційної грамотності [12 УМД 2.4.2]; • обирає спосіб переказування усного повідомлення відповідно до змінюваних умов спілкування та особливостей цільової аудиторії [12 УМД 1.2.1]; • інтегрує інформацію з кількох джерел [12 УМД 1.4.1]; • визначає зв'язок між змістом і формою тексту, зіставляючи тексти за різними критеріями [12 УМД 2.2.3]; • створює відповідно до індивідуальних і суспільних потреб 	<p>Тире між підметом і присудком у простому реченні.</p> <p>Розділові знаки у простих реченнях, ускладнених звертаннями, однорідними членами речення; відокремленими членами речення; вставними словами і реченнями.</p> <p>Кома після вигуків, стверджувальних і заперечувальних слів.</p> <p>Розділові знаки у складному реченні.</p>	<p>Відповідь на запитання за змістом прочитаного / почутого.</p> <p>Переказ почутого / прочитаного з елементами власного ставлення.</p> <p>Працює з текстом</p> <p>Виразне читання текстів різних стилів; інтонування відповідно до розділових знаків.</p> <p>Трансформування тексту одного жанру в інший (наприклад, наукової статті на публіцистичну, або розповіді на опис) з поясненням пунктуаційних норм.</p> <p>Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє</p> <p>Записування сприйнятого на слух тексту, пунктуаційне його оформлення.</p> <p>Редагування речень з неправильно розставленими розділовими знаками.</p> <p>Використання речень зі звертаннями та вставними словами з різною комунікативною метою.</p> <p>Створення коротких статей або дописів для блогу на актуальні соціальні/фінансові</p>
--	---	--

<p>тексти, враховуючи жанрову та стильову специфіку, і доречно представляє їх [12 УМД 3.1.1].</p>		<p>теми, у яких висловлює свою позицію з дотриманням пунктуаційних норм. Написання резюме.</p> <p>Досліджує мовлення Застосування прийомів критичного мислення, зокрема розрізнення фактів, суджень та аргументів у почутому / прочитаному / переглянутому з пунктуації.</p> <p>Виконання групових та колективних завдань дослідницького характеру з використанням різних, зокрема цифрових джерел інформації з метою вдосконалення пунктуаційної грамотності.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • розуміє суть понять «стиль», «стилістична норма», «стилістична помилка» [12 УМД 4.1.1]; • усвідомлює важливість стилістичних умінь [12 УМД 4.1.2]; • називає види стилів [12 УМД 4.1.1]; • виявляє порушення стилістичної норми [12 УМД 1.5.2]; • уміє редагувати текст [12 УМД 1.5.2]; • виявляє у тексті стильові ознаки [12 УМД 4.1.2]; 	<p>Стилістична норма Стилістична помилка. Стилістичне використання багатозначних слів і омонімії, синонімів, антонімів і паронімів. Стилістичні особливості слів іншомовного походження. Стилістичне забарвлення лексики. Книжна й розмовна лексика. Оцінна лексика. Стилістична роль неологізмів і застарілої лексики.</p>	<p>Усно взаємодіє Дискусія на актуальні для підлітків соціальні, екологічні, культурні чи моральні теми. Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами (орієнтовні теми: «Професія моєї мрії», «Вибір професії – важливий крок у житті»).</p> <p>Працює з текстом Виразне читання текстів, що містять неологізми чи застарілі слова, визначення їх стилістичної ролі.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • порівнює тексти різних стилів [12 УМД 2.7.1]; • доречно використовує в реченнях слова, що мають стилістичне забарвлення [12 УМД 1.1.2], [12 УМД 1.8.1] • дотримується безпечної поведінки в цифровому середовищі, за потреби допомагає іншим особам у дотриманні безпечної поведінки в цифровому середовищі [12 УМД 3.2.3]; 	<p>Стилістичне забарвлення фразеологізмів. Виразальні можливості фразеологізмів. Стилістичні особливості морфологічних засобів мови.</p>	<p>Заміна в тексті речень стилістично доречними. Визначення стилю тексту й обґрунтування своєї думки. Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Складання речень зі словами, що мають стилістичне забарвлення. Доповнення фрагментів речень відповідно до стилістичних норм.</p> <p>Досліджує мовлення Виокремлення, розрізнення, порівняння та зіставлення таких понять: «стиль», «стилістична норма», «стилістична помилка». Редагування текстів різних стилів; уточнення значень слів і сфери вживання їх. Вибір із лексичного запасу або зі словника найбільш влучного слова для висловлення думки.</p>
<p>Модуль 5. Життєвий і професійний вибір особистості</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • аналізує, систематизує, узагальнює вивчене про мовні одиниці [12 УМД 1.3.1]. • усвідомлює необхідність продовження мовної освіти та самоосвіти, 	<p>Повторення в кінці року (8) Узагальнення й систематизація вивченого.</p>	<p>Усно взаємодіє Складання діалогів-рефлексій на основі аналізу власних навчальних досягнень. Моделювання комунікативних ситуацій.</p>

<p>безперервного удосконалення мовних знань і вмінь [12 УМД 2.2.4];</p> <ul style="list-style-type: none"> • удосконалює орфографічні, орфоепічні, пунктуаційні вміння [12 УМД 1.1.3]; • редагує словосполучення та речення з граматичними помилками [12 УМД 1.5.2]; • аналізує власні навчальні досягнення [12 УМД 4.1.2]; • використовує оптимальні комунікативні стратегії в різних комунікативних ситуаціях, дотримуючись норм культури спілкування [12 УМД 1.1.2]; • застосовує різні способи фіксування інформації, використовуючи вербальні та візуальні засоби [12 УМД 1.2.2]; • аргументовано висловлює власну позицію, використовуючи вербальні та невербальні засоби, щодо широкого кола актуальних проблем з урахуванням різних поглядів, ідей, переконань, зокрема висловлених у художньому тексті, медіатекстів [12 УМД 1.6.1]; • визначає зв'язок між змістом і формою тексту, зіставляючи тексти за різними критеріями [12 УМД 2.2.3]; 	<p>Мовні аспекти вивчення лексичних, морфологічних, синтаксичних одиниць. Орфоепічні особливості української мови. Орфографія. Пунктуація.</p>	<p>Відповіді на запитання (індивідуально, в парах, групах) з вивчених тем.</p> <p>Працює з текстом Читання текстів із дотриманням правил вимови слів та інтонсування речень. Складання мінітекстів за змістом прочитаного, прослуханого. Читання текстів із дотриманням правил вимови слів та інтонсування речень. Переклад текстів українською мовою.</p> <p>Письмово взаємодіє Редагування словосполучень і речень, у яких допущено граматичні помилки. Написання речень і текстів з коментуванням і узагальненням вивчених упродовж року тем.</p> <p>Складання мінітекстів за змістом прочитаного, прослуханого.</p> <p>Досліджує мовлення Застосування прийомів критичного мислення, зокрема розрізнення фактів, суджень з вивчених тем. Дослідницькі завдання на засвоєння правил пунктуації в синтаксичних конструкціях.</p>
---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • бере участь в онлайн-взаємодії, виконуючи різні ролі, толерантно обстоює власну думку, зважаючи на різні позиції учасників дискусії, дотримуючись засад академічної доброчесності і норм електронного спілкування [12 УМД 3.2.2]. 		Лінгвістичне експериментування з вивченими мовними одиницями (висування гіпотези, практична перевірка та обґрунтування).
---	--	--

Прикінцева частина

У 10 – 12 класах вивчення нового матеріалу з української мови не є основною функцією, отже, важливим є надання допомоги учням в узагальненні й систематизації здобутих раніше знань, що припускає здійснення різнобічної діяльності, реалізується на уроках різного типу, крім того, учні стають справжніми співавторами уроку. Тому важливо дотримуватися принципу спільної діяльності педагога й учнів та керуватися такими ціннісними орієнтирами:

- повага до особистості здобувача освіти та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу і наполегливості;
- забезпечення рівного доступу до освіти кожного здобувача освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу на засадах інклюзивності та безбар'єрності;
- формування нетерпимості до корупції, дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності; становлення вільної особистості здобувача освіти, підтримка його самостійності, підприємливості, ініціативності, впевненості в собі;
- розуміння важливості розвитку мислення; формування культури здорового способу життя здобувача освіти, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту;
- створення безпечного, вільного від насильства і булінгу (цькування) освітнього середовища, у якому забезпечено атмосферу довіри;
- плекання у здобувачів освіти любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля; утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії здобувачів освіти між собою та з дорослими;
- формування й утвердження в здобувачів освіти української національної та громадянської ідентичності, оборонної свідомості, громадянської стійкості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України.

У 10 класі подано теорію та практику – повторення й систематизацію вивченого навчального матеріалу з фонетики, орфографії, будови слова, словотвору, лексики, фразеології, морфології. В 11 класі основна увага зосереджується на елементах практичної риторики, що сприяють розвитку в учнів навичок публічного мовлення; синтаксисі простого та складного речення, однак основна увага – на складних для учнів темах. У 12 класі з метою систематизації та узагальнення знань з вивчених протягом навчання тем зміст мовної лінії визначає 7 норм: лексична (+фразеологічна), орфоепічна, орфографічна (фонетика та словотвір), морфологічна, синтаксична, пунктуаційна та стилістична.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів/учениць є формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання. Формувальне оцінювання має на меті вибудувати індивідуальну освітню траєкторію учнів/учениць; відстежувати навчальний прогрес здобувачів освіти; вчасно виявляти проблеми та вживати заходів щодо коригування їх індивідуальної освітньої траєкторії та методів навчання відповідно до індивідуальних та інших потреб; формувати в учнів/учениць упевненість у власних силах, мотивацію на досягнення та зацікавленість у навчанні. Підсумкове оцінювання має на меті встановити відповідність очікуваних і реальних результатів навчання. Оцінювання результатів навчання здійснюється за допомогою різних методів, вибір яких зумовлюється особливостями рівня освіти, змісту навчального предмета із застосуванням різних способів і засобів: усного опитування (індивідуальне, групове тощо); письмових завдань (навчальні завдання, тести, перекази, диктанти тощо, а також діагностувальні, підсумкові роботи); практичних завдань; навчальних проєктів; робота з картами, діаграмами; заповнення таблиць, побудова схем моделей, зокрема з використанням електронних засобів навчання тощо); завдань із використанням ІТ (онлайн-тести, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, комп'ютерні продукти тощо); самооцінювання, взаємооцінювання; комплексного, що поєднує різні способи й засоби оцінювання тощо.

Для здійснення оцінювання вчитель може також використовувати такі інструменти, як картки, шкали, щоденник спостережень, портфоліо учнів /учениць тощо.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти складаються з таких компонентів:

- групи результатів навчання, що об'єднують споріднені результати в рамках мовно-літературної галузі;
- загальні результати навчання, що є єдиними для всіх рівнів загальної середньої освіти та розкривають компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі;
- конкретні результати навчання, що визначають підсумок навчального поступу на момент здобуття повної загальної середньої освіти;
- основні та поглиблені орієнтири для оцінювання, на основі яких визначається рівень досягнення здобувачами освіти результатів навчання.

Групи результатів навчання, що об'єднують споріднені результати в рамках мовно-літературної галузі такі:

ГР 1: усно взаємодіє (взаємодіє з іншими особами в усній формі, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях);

ГР 2: працює з текстом (сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, зокрема інформаційних і художніх текстах класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних), медіатекстах, і використовує інформацію для збагачення власного досвіду та духовного розвитку);

ГР 3: письмово взаємодіє (висловлює власні думки, почуття, ставлення та ідеї, взаємодіє з іншими особами в письмовій формі, зокрема інтерпретуючи інформаційні та художні тексти класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних); за потреби взаємодіє з іншими особами в цифровому просторі, дотримується норм літературної мови);

ГР 4: досліджує мовлення (досліджує індивідуальне мовлення, використовує мову для власної мовної творчості, спостерігає за мовними та літературними явищами, аналізує їх).

Використані джерела

- 1) Закон України «Про повну загальну середню освіту».
- 2) Державний стандарт профільної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851),
- 3) Типова освітня програма для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти за академічним спрямуванням (наказ Міністерства освіти і науки України від 26 травня № 765)
- 4) «Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи». Рішення колегії МОН України №10 від 27.10.2016
- 5) Загальноєвропейські рекомендації із мовної освіти.
- 6) «Розробляємо модельну навчальну / навчальну програму». Інструктивно-методичні рекомендації для авторів модельних навчальних / навчальних програм з навчальних предметів / інтегрованих курсів, Київ, 2025, затверджено наказом державної установи «Український інститут розвитку освіти» 26 травня 2025 року № 67-аг.